

munikativna? Zato, ker je šlo za goli obstoj vsakega posameznika, tudi pesnika, in je samo skupni boj zagotavljal preživetje. Po drugi strani je bil pičel slovenski narod ogrožen v vsakem posamezniku in so zato skupine, kakršne so že bile, sprejemale tega posameznika, da je večal njihovo število in moč. Ker je bilo trpljenje splošno, hotenje po osvoboditvi vsem skupno, so stiske in želje posameznika stopale v ozadje, oziroma se zlivale v obče, kolektivno. In takšno zlitje je vsekakor prajalo pesem, ki je bila sicer intimna izpoved posameznika, se je pa hkrati ujemala s kolektivnim čutenjem in hotenjem.

Poezija medvojnih let in zlasti še partizanska se nam tako kaže kot izjemen pojav v svetovni književnosti, vreden vnovične proučitve in ocene. Po moje je velika ne samo zaradi umetniških kvalitiet, marveč tudi zato, ker nam je pomagala izbojevati osvobodilni boj. Žal je, na škodo poeziji sploh, nismo prav ocenjevali niti takoj po vojni, ko se je družba institucionirala in začela pesnikom tisto, kar so ji med bojem dajali spontano, iz najglobljega doživetja in prepričanja, po svojih kritikih vsiljevati. Še manj je ta poezija razumljena danes, pa četudi je omogočila desetine plodnih, bogatih pesniških letin. Spričo pretiranega hlastanja za novim blede njeno sporočilo, ki bi ga želel ob tej priložnosti ponoviti:

Poezija se piše in dojema s srcem.

(1981)
Jože Šmit

Žalostinka

Miha
Klinar

Uboga deklica,
zaman te išče veter
v sivem pepelu.

Kako so mogli seči
 po tvojem nežnem telesu
 rabeljski prsti
 in ga prižgati
 v živo plamenico?

Pa si bila lepa
 kakor pomlad v maju
 in iz tvojih las
 nekomu
 noč je spletala sanje.

Ožgani bresti
 na pomlad
 ne bodo ozeleneli.

In zvezde v nočeh
 ne bodo več blestele
 ne zanj, ne zate.

Mesečina
 te ne bo več pokrivala
 z breztežno tančico.

In ptice v jutru
 ne bodo več imele
 komu peti.

Nesrečni konec Ziljske čete Koroškega pdrada v drugi polovici novembra 1944, peterica preživelih, prestradanih, nenehno zasledovanih in gonjenih po koroških hostah v zahodnem predelu Karavank, brez čevljev, z nogami, obutimi v vrečevino in pomodrelimi in razsekanimi od ozeblin, vseh pet z enim samim plaščem in eno samo odejo, zaman čaka na komisarjev povratek. V vasi, zasedene s sovražnikom, ne more. Preti ji konec v zasneženih hostah, dokler se komandir ne odloči za premik na Gorenjsko, na osvobojene Gorjuše, kjer bi se opomogli, oblekli in se potem zopet vrnili v boj na Koroško.

Petorica živih okostnjakov se prebija skozi snežni metež in zamete čez Karavanke — prvi dan samo do bajt na Belški planini (tu sem napisal Pesem o Mojci). Pred večerom ne more čez cesto, železnico in Savo. Pije nekakšen »čaj« iz smrekovih vejic in sanjari o hrani, ki naj bi jo čakala pri kurirjih na Mežaklji. Zvečer se spusti do ceste med Hrušico in Mojstrano, a se ne prebije dalj kakor do neke šupe ob vznožju Mežaklje. Prešibka je, da bi nadaljevala pot. Šele sredi noči v ledeni decembrski mesečini se vzpenja v strmino, dan pa ji odkrije sledove nemških stopinj. Vsepovsod podkvice in polnoštevilni žebliji nemških podplatov. Le kurirjev ni in s tem tudi hrane ne. Ze dva dni brez gržljaja v ustih, pred petorico pa je še dolga pot in na tej poti edina tolažba — Srednja Radovna. Mrtev kurir ob tej poti (o njem sem napisal pesem), zmrzla ptica in naposled mrtvo upanje — požgana Radovna. Zveze med Gorenjsko in Koroško so bile

slabe. Zato tak pretres ob požgani, za partizane tako radodarni vasici, ki je zgorela z živimi ljudmi vred 20. septembra 1944 in ki mi je navdahnila tri ali štiri pesmi, med njimi tudi *Žalostinka*, ki sem jo decembra 1944 napisal na Gorjušah.

»*Žalostinka*«? Porajala jo je misel na dekleta, ki so zgorela živa v Radovni, poglobilo pa jo je moje takratno občutje, ki me je tiste decembrske dni 1944 navdajalo, ko me je pretresla novica o smrti mojega dekleta, ki je žrtvovala svoje osemnajstletno življenje kot borka v Prešernovi brigadi. Morda prav to pesem občutim danes še bolj poglobljeno kakor v času, ko je bila napisana, saj so za menoj (in najbrž tudi za generacijo, ki ji pripadam) še druge izgubljene in neizljubljene ljubezni, v katerih sem iskal ljubezen svoje neodžejane mladosti kakor Evridikin obraz. Morda pa tudi zato, ker je zame vojna še vedno kakor včeraj, kar se kaže tudi v mnogih mojih, širši slovenski javnosti neznanih *Pesmih* za pozabljene.

(1981)

Miha Klinar

Ciril
Zlobec

Svetloba smrti

Nemirni od prevélikih bližin
drug drugega
bili smo kakor slepi gozd,
postavljen
za čuvarja lastnih senc
v razgaljeno planjavo sonca.